

VERZAMELEN ALLEEN IS NIET GENOEG !

Bij het bezoek aan een ruilbeurs valt het op, dat buiten de grote jacht op prentkaarten, er veel belangstelling bestaat voor het verzamelen van foto's van stadsgezichten.

De aandacht van de liefhebber gaat vooral naar afbeeldingen van huizen, in groep of afzonderlijk, beluiken, wijken, kortom woonbuurten die in het kader van stedelijke sanering en nieuwbouw weldra zullen worden gesloopt.

Het verzamelen van foto's is een nuttige vrijetijdsbesteding, het getuigt van een verlangen naar een zichtbare herinnering aan een of ander stadsbeeld waarmee men vertrouwd en ver-groeid is.

Het is een zoeken naar contact met het verleden. Verzamelen met het doel een duidelijk overzicht en inzicht te krijgen in de rijke verscheidenheid aan vormen van onze lokale bouwge-schiedenis.

Men mag vooral niet uit het oog verliezen, dat wat vandaag wordt gefotografeerd en verzameld het begin kan zijn voor het samenstellen van een foto-archief, een verzameling die, wan-neer zij volgens een verantwoorde methode is opgevat, van groot belang is voor de vorser (historicus) die een studie maakt over de stedelijke architectuur.

Willen wij onze nakomelingen betrouwbare bronnen achterlaten dan moeten wij nauwkeurig beschrijven of omschrijven.

Wij moeten dan ook het volgende in acht nemen:

Bij het fotograferen van:

1. Huizen (woonhuizen)

altijd vermelden: plaatsnaam - straat - huisnummer alsook datum van opname, vb. Gent, Dampoortstraat nr. 16, foto 16/01/1972. Wij moeten een onderscheid maken tussen hoofd-gevel, zijgevel en achtergevel, vb. door ankers gedateerde zijgevel.

2. Stadspleinen

Vermelden we hier: plaatsnaam - plein - huisnummer(s) - oriëntatie en datum van opname, vb. Gent, Vrijdagmarkt nrs 16-18-20 (drie huizen) zicht naar het zuidoosten Foto 17/01/1972. Nemen we in principe voor de oriëntatie de richting waarnaar wij kijken.

3. Kerkgebouw

Vermelden we: plaatsnaam- naam van de kerk - eventueel straat - oriëntatie en datum van opname, vb. Gent, St. Elisabethkerk, zicht naar het westen, 16/03/1972.

Foutief is bijboorbeeld: Kerk verscholen achter bomen.

Als oriëntatie kunnen we hier ook vermelden hoe het kerk-gebouw of het deel van het gebouw gericht staat, vb. Gent, St. Niklaaskerk, Westergevel.

Wij maken ook een onderscheid tussen exterieur (buiten-aanzicht) en interieur (binnenaanzicht)

GENT IN DE SPIEGEL VAN DE DAGBLADEN

- * Omtrent de Gentse parkeertoren is men nog lang niet uitgepraat cf. Vooruit van 18.10.72 en wij noteren hieruit: Parkeerflats horen thuis aan de rand van de stad en niet erin. Hoe kan men ooit in de toekomst besluiten de stadskuip verkeersvrij te maken?
- * Dat over drie jaar de beplanting van de Kouter volledig nieuw zal mogelijk zijn door de overplanting van ineens 99 volwassen olmen cf. Volksmacht van 14.10.72
- * Verzet tegen de oprichting van 2 flatgebouwen bij de St. Lievenslaan lazen we in Vooruit van 28/29 -10 blz. 9
- * Nog in verband met het M.-P. seint de Drake in de Volksmacht van 21.10 dat in de gevel van een huis Kraanlei 9 opnieuw een beeldje van "Manneken Pis" zal worden geplaatst door toedoen van de eigenaar en dat het origineel beeldje door de stad in een museum zal worden ondergebracht.
- * Uit het artikel "Brok Oud Gent verdwijnt" in het Laatste Nieuws van 24.10.72 blz. 14 vernamen we dat een gedeelte van het Godshuizenlaanbeluik zal gesloopt worden en plaats maken voor het modern provinciaal instituut voor Verpleegkunde.
- * Het eerste Gents adresboek werd gepubliceerd in 1770. Een korte historiek omtrent de Wegwijzer van Gent verscheen in De Gentenaar van 3.XI.72 blz. 6

BIBLIOGRAFISCHE SPROKKELINGEN

- * C. Vleeschouwers, Het beheer van het O.L.Vrouw-hospitaal te Gent en de stichting van de Cisterciënserinnenabdijen O.L. Vrouw-ten-Bos (1215) en Bijloke (1228) door Uten Hove's, in: Annalen van de Belgische Vereniging voor Hospitaal Geschiedenis nr. 9, 1971; blz. 13-34.
- * P. Kluyskens, Ferdinand Snelaert en zijn geestelijk environment, in: De Gentenaar van 24.X.72 blz. 8
- * P. Kluyskens, Vijftig jaar geleden verloor Gent drie grote Kunstenaars, II. Karel De Kesel, in De Gentenaar 30.X.72 blz.9
III. Albert Baertsoen in De Gentenaar 7.XI.72 blz.8
- * Boekbespreking "Gent in Oude Prentkaarten"
Uitgegeven in 1972 door de Europese Bibliotheek te Zaltbommel.
Formaat: 21 X 15 cm.
In dit verzorgd boekje kunnen wij aan de hand van 155 reproducties van postkaarten 6 wandelingen maken door het Gent van 60 - 70 jaren terug. Wandelingen die, ver van te vermoeien, juist rust schenken. Waarschijnlijk omdat daarbij het opvallend contrast tot uiting komt met het jachtige leven van nu.

Bij iedere reproductie staan enkele regels tekst die ons direct vertrouwd maken met het bovenstaande beeld en er enkele interessante details over verstreken.

Niets dan goed over dit boekje. Geen wonder als men weet dat het tot stand kwam door de samenwerking van de "postkaartenspecialist", ons sympathiek lid de Heer André Verbeke en onze Stadsarchivaris Dr. Johan Decavele.

De prijs: 275 F. Duur? Och, kom! Wij geven allen zonder aarzelen en met veel plezier 5 of 10 F voor een interessante postkaart van Gent en hier worden ze ons aangeboden, met commentaar erbij, voor (als onze rekenlat niet te veel versleten is) 1,77 F 't stuk. Waar te koop? In alle boekwinkels van Gent en daarbuiten. Aan diegenen van onze leden die het boekje nog niet mochten bezitten (onwaarschijnlijk) een goede raad: Koop het vlug... vooraleer het uitgeput is!

H.C.

- * Enkele maanden geleden verscheen een heruitgave van het Plan van Gent gedrukt door Johan Blaeu (1649). Formaat: 63 X 80 cm. Prijs: 295 F. Te bekomen in de gespecialiseerde boekhandels of bij de uitgever: A. De Visscher, Menapiërstraat 31, 1040 Brussel. Te Gent is deze kaart ook gepatineerd verkrijgbaar voor 395 F
- * Onlangs verscheen het Jaarboek 1969-1970 van "De Fontaine", 308 pp. Prijs: 265 F. Postrekening nr. 30.17.10 van de Soevereine Hoofdkamer van Retorica "De Fontaine".
- * In het Centrum Pro Civitate van het Gemeentekrediet van België Pachecolaan 44, 1000 Brussel zijn de volgende werken nog verkrijgbaar:
  - Van Ryssel D: De Gentse huishuren tussen 1500 en 1795, prijs 300 F
  - Vanaverbeke L., Peiling naar de bezitsstructuur van de Gentse bevolking omstreeks 1738, prijs: 750 F
  - Van Bostraeten H., De nederzetting Sloten en de Merovingische begraafplaats te Gent Port Arthur, prijs: 300 F
  - Map Gent van de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) ook Ferrariskaart genoemd. Prijs: 100 F. Schaal 1/ 250.000. Het westelijk deel van de stad, Spanjaardkasteel staat op de map Lochristi (idem: 100 F).
- * De drukkerij Vanden Hende gebr. Stationstraat te Gent, brengt ons ter kennis dat zij 8 verschillende wenskaarten, met reproducties van tekeningen van de hand van wijlen Lode SANGLET (oude gentse zichten) op de markt gebracht heeft. Prijs per stuk: 12 F. Men wende zich rechtstreeks tot voornoemde firma.

VRAAG NR. 23 van Ir. R. Roels

- Op de Groentenmarkt staat op de gevel van het huis, dat voor het ogenblik in twee woningen is verdeeld welke de nummers 16 en 17 dragen, de inscriptie: "Dit is den grooten steur"
- In de St. Katelijnestraat (verbin^{dings-}straat tussen de Goudstr. en de Gelukstraat) nummer 11, staat een groot gebouw met een mooie barokgevel, waarop het jaartal 1701 vermeld staat.

Kan iemand van de achtbare medeleden van onze Kring, zo mogelijk, gedetailleerde inlichtingen verstrekken over deze gebouwen?

Antwoorden, waarvoor onze oprechte dank, sturen p.a. Rabotstr. 10 -9000 Gent.

ANTWOORD op vraag nr 21 van H. Collumbien

- door G. Hebbelynck

Inderdaad, de "Vier Eemersstraat" is nergens op stadsplannen te bespeuren. Victor FRIS, in "De oude straatnamen van Gent" rept er geen woord over.

Het was, veronderstel ik, de populaire naam van de in 1899 verdwenen Korte Ridderstraat (courte rue des chevaliers). Fris, o.c. blz. 111 situeert deze straat als volgt:

"verdwenen straat die zich bevond tussen 't Belfort en de Gouden Leeuwplaats, alsnu ingenomen door het Emiel Braunplein"(1925) De overgebleven zijde van de vroegere Korte Ridderstraat verdween definitief in 1960 (Dienst voor Toerisme, vroeger magaz. Het Belfort) en de beenhouwerij met in de kelder het poppenspel Nele.) Die volksnaam had de straat te danken aan de "estaminee": "De Vier Heemers" gelegen volgens : Nieuwen Koddigen Almanach of aenwyzer der gendsche estamineen gevende een estaminee per dag voor 1822, enz- Gend, by G. De Busscher en zoon- Kalandenberg n° 18, in de Korte Rudderstraete -dag 3 november. Op 25 Februarius vermeldde de Almanach "Dry Heemers- Koornmerkt".

Wat nu die "Eemers" of "Heemers" betreft zijn wij gaan neuzen in de "Oude Oost-vlaamse Herbergnamen"- bijdragen van Noel Kerckhaert verschenen als bijlagen aan het tweemaandelijks tijdschrift: "Toerisme in Oost-Vlaanderen" vanaf nr. 3 van de 18e jg (mei-juni 1968) Ziehier:

EMMER: Komt vooral in het Waasland voor. Duidt misschien op de lederen emmers... om gebruikt te worden bij brand.

Of is het een vervorming van de vroegere en oudere herbergnaam: "Vier Heemskinderen"? (zie aldaar). In bepaalde gevallen verdient laatstgenoemde uitleg ongetwijfeld de voorkeur.

Na Beervelde, Denderhoutem, citeert N.K.GENT:

1689 "tegenover het belfort... nevens de achterdeure van de hostelrye genaempt de vier heemers" (RAG. RvVL 8362/36)

192.

1789 "die vier heemers in de St. Janstraat" (SAG 128/3)
Haasdonk, Lokeren, St. Nikolaas, Stekene, Temse, Zottegem en
Waasmunster hebben ook hun "vier heemers".

VIER HEEMSKINDEREN: ontleend aan de legendenschat.

Tenslotte raadpleegden wij Lodewijk Lievevrouw-Coopman's "Gents
Woordenboek" s.v. AYMONSKINDEREN, nw. De vier-: de vier zonen
van den graaf Aymon, nl. Ritsaert, Writsaert, adelaert en Rey-
nout (Reinuit of Sint Reinuit). De vier -- werden dikwijls ge-
bruikt als uithangbord voor herbergen en handelshuizen, waar
Aymons vervormt tot Hamains, hamijns, hemaux, hemels, hems,
emonts, heems en tenslotte verandert in de vier eemers. Einde
van het citaat.

Bij het raadplegen van de "Dubbele Wegwyzer der stad Gent en der
Provincie Oost-vlaenderen vermeerderd met de naemlijst der fa-
briekanten, koopmans, grondeigenaars, byzondere enz -1863 - het
1ste jaer - te Gent - drukkerij van Eug. Vanderhaeghen enz." on-
der Alfabetische Lyst der inwooners der stad Gent, enz. op
pag. 509: kan men lezen: x Delatour L., kruidenier, in de Vier
eemers, korteridderstr. 11.

Volgens het kadastraal plan van Gevaert en Van Impe (1878)
maakte het pand, korte Ridderstraat nr 11, deel uit van het
huizenblok afgebroken in 1960.

- door M. van Wesemael

Onze vraagsteller mag gerust op zijn twee oren slapen: de VIER
EEMERSSTRAAT zal hij vruchteloos op om het even welke platte-
grond van de stad aantreffen, en wel om de eenvoudige reden dat
bedoeld toponiem nooit (officieel) bestaan heeft. Dat wil abso-
luut niet zeggen dat de man (en vrouw) in de straat die naam
nooit zouden gebruikt hebben.

Welke straat men met die "bijlap" ook moge bedoeld hebben dit
mag alvast als zekerheid aangenomen worden: die naam dankt zij
zonder enige twijfel aan het uithangbord (eventueel uithangte-
ken) van een (handels)-zaak, in casu van een drankgelegenheid.

Doch laten we niet vooruitlopen maar voor de zoveelste maal
uitdrukkelijk onderstrepen dat met kranteberichten e.d. niet
omzichtig genoeg kan omgesprongen worden. Volledig akkoord dat
die stukjes proza dikwijls met waardevolle informaties voor de
pinnen komen, maar het zou fundamenteel fout zijn ze zo maar
zonder een minimum van kritische zin voor bewezen waarheden te
koop te stellen.

Goed. Laten we nog eens bekijken wat onze (anonieme) schrijver
in het kwestieus artikel ons meent te moeten meedelen: (Ghendt-
sche Tydinghen, blz. 61; regels 5 en 6 v.o.): zal men het blok
huizen wegruimen welke de Catalognestraat, de Vier Eemersstraat
en de Poeldemarkt uitmaken. Primo krijgen we de indruk dat de

brave man overhoop ligt met het begrip blok. Het volstaat een vluchtige blik te werpen op bijgaande schets (Korte Rudderstraat en omgeving) om te ervaren dat hij van twee huizenblokken (A en B) een enkel blok gemaakt heeft. Begrijpen we hem goed, dan kan de Vier Eemersstraat niets anders zijn dan de verbinding van de Catalognestraat en de Poeldemarkt (voor Pouillemarkt).

Secundo moet hij geweten hebben dat laatstgenoemde straat hier "nicht in Frage" kan komen aangezien slechts de huizen van blok A op het punt stonden gesloopt te worden. Zoals voldoende bekend is duurde het tot 1960 eer men tot de afbraak van blok B overging.

Wat nu met die mysterieuze Vier Eemers, want het is wel degelijk daar dat ons paard gebonden staat. Mag ik er u terloops aan herinneren dat er in de tijd meer van die mysterieuze dingen in Gent in omloop waren? Waar dienen we de Wandelstege, het Kemelstraatje, de Copinstrate, de Pausenstrate, de Lucasstrate, de Kabane te situeren? En waar zou u de Venusdreve gaan zoeken? Weet u dat er bij het Stadhuis een Ketelstraatje te ontdekken viel?

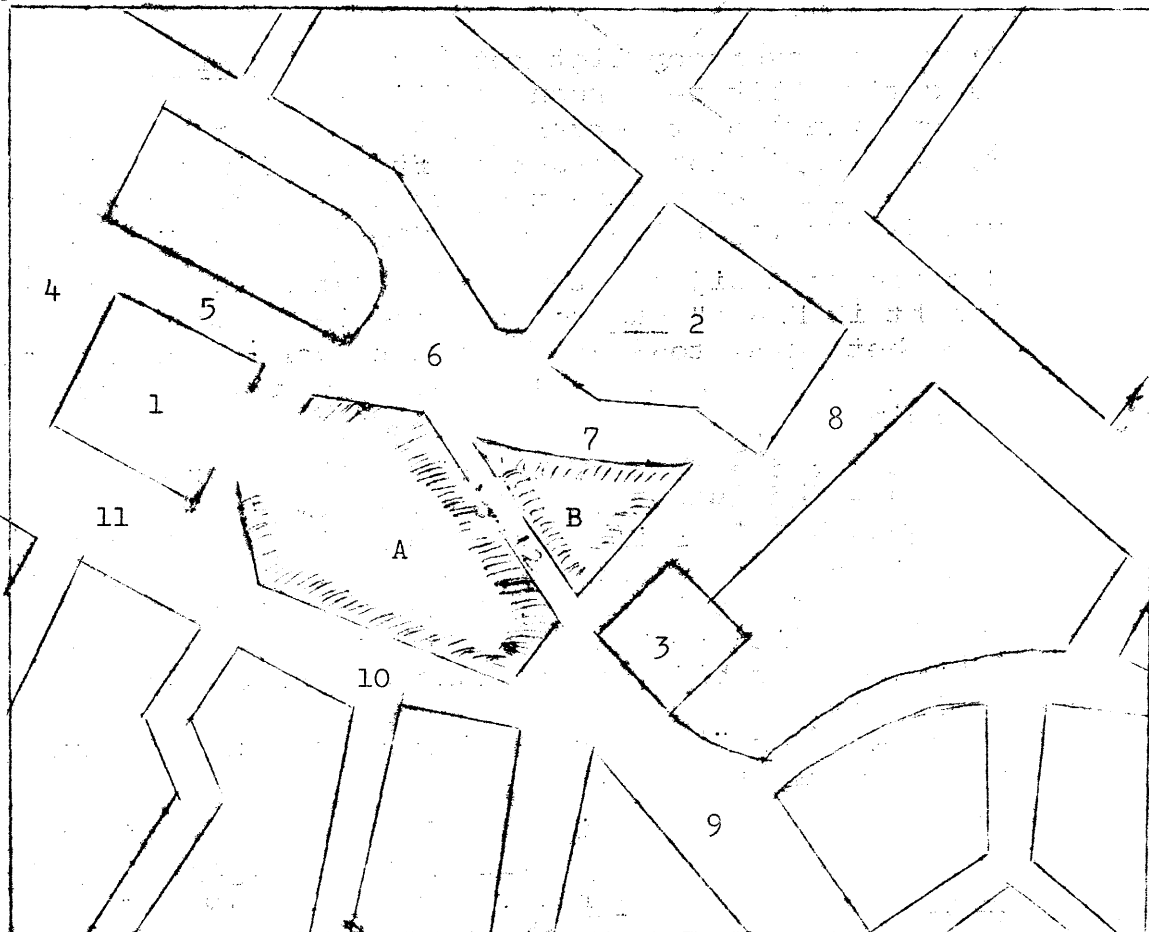
Ik beweerde zoëven dat de Vier Eemersstraat aldus genoemd werd naar een uithangbord.

Ziehier wat we lezen in een almanak van het jaar 1813 (1) onder de rubriek Vertrek der Diligenties, Voituren en ordinaire reizen- de Boden van Gend naer...? Dat er een ervan vertrekt naar Weteren alle Zondagen, Dynsdagen en Vrydagen IN DE VIER EEMERS BY HET BELFORT. Met geen woord wordt ons diets gemaakt of die eemers iets meer dan een doodgewone herberg aanduiden. Hoe dan ook, in 1822 schijnen ze alleszins gegroeid te zijn want in de Snoeck-almanak van datzelfde jaar (2) vinden we die Vier Eemers by 't Belfort ondergebracht onder de Aubergien daer men lcgceert te voet en te peird. Bedenk en noteer dat een gelegenheid die mogelijk maakt paard en wagen te stallen slechts heel zelden aan een smal straatje kan gelegen hebben.

In nog een andere almanak van 1822 (3) komen we onze eemers tegen liefst op twee verschillende plaatsen. Op blz. 33 vernemen we, meegedeeld onder de rubriek Vertrek der publique voitures uyt Gend, dat deze met bestemming naar Geeraerdsbergen vertrekken Dry mael **ter** weke in de Vier Eemers by het Belfort.

De eenstemmigheid is dunkt mij volledig: de Vier Eemers vermeien zich in de schaduw van het Belfort; doch let op dat is slechts mogelijk in een richting, namelijk in die gaande naar de St.-Niklaaskerk.

O.K. Maar onze Koddige Almanach wil in de eerste plaats koddig zijn. Daarom leraart hij op blz. 25 dat de Vier Heemers toch tot de Estamineen dienen gerekend te worden en voor de aardigheid neer gezet aan de Korte Rudderstraete.

1. St.-Niklaaskerk - 2. Stadhuis - 3. Belfort - 4. Koornmarkt
 5. Kl.Turkije - 6. Gouden Leeuwpl.- 7. Poeljemarkt - 8. Boterm.
 9. ST.-JANSSTRAAT - 10. Cataloniëstraat - 11. KLEINE KOORNMARKT
 12. KORTE RUDDERSTRAAT (Tussen blokken A en B).

Nu weten we ten minste hoe laat het is. De herberg - of zou het toch wel een auberge zijn? - heeft een dubbel domicilie: By het Belfort en Korte Rudderstraat. De kans lijkt mij groot dat we met een hoekhuis te doen hebben, waarvan een ingang (naar de gelagzaal) aan het straatje gelegen is en de inrijpoort tegenover het Belfort.

Wat er ook van zij, heel lang zullen de Eemers als afspanning niet bestaan hebben want in de almanak van 1834 (4) is er geen spoor meer van te vinden. Als herberg kunnen ze integendeel nog een hele poos "gedraaid" hebben. Niettemin mag het toch verwonderlijk heten dat op het einde van de eeuw de straatnaam (Vier Eemers) nog niet in het vergeetboek geraakt is.

Als toemaatje dit nog: op het einde van de 18de eeuw - op een tijdstip dat van de Vier Eemers nog geen sprake is - wordt er gewag gemaakt van een Kronestraete, zonder dat evenwel verteld wordt waar die gelegen was. Wel bevond zich By het Belfort een auberge In de Kleyne Crone. Mogen we een verband veronderstellen tussen

het uithangbord en het toponiem? In andere woorden kan Kroonstraete de oudere naam zijn van Vier Eemersstraat? Wie weet helpt het toeval ons op een goede dag niet dat mysterie op te klären!

Wat nu de keuze of liever de betekenis van het uithangbord betreft kunnen we ons afvragen, of die eemers een zinspeling geweest zijn op of een herinnering aan de openbare pomp die sedert de 14de eeuw tegen het Belfort, kant Cataloniëstraat, geplakt stond: pomp die uitgerust was met enkele lederen brandemmers. Het feit dat in 1822 aan de Koornmarkt een herberg In de Dry Heemers te vinden was doet niets af van die veronderstelling.

Noten

- (1) Den grooten Gendschen Comptoir-almanach of den opregten wegwyzer der Stad Gend. Zoo voor den Vremdeling als den Inwoonder dezer Stad. Voor het jaer... 1813, Te Gend by Charles de Goesin-Disbecq, in de Marjolylnstraete, N° 5
- (2) Curieusen en utilen almanach voor het jaer 1822 ofte den getrouwen Wegwyzer der Stad Gend. Zoo voor de Vremdelingen als voor de Inwoonders der zelve Stad, Te Gend, J. Snoeck-Ducaju in de Veldstraete N° 10. Tegenwoordig Nr. 8, schoenwinkel Cecil. Zie inscriptie in de gevel: Snoeck-Ducaju en zoon/gesticht in 1782.
- (2) Nieuwen koddigen Almanach of aenwyzer der Gendsche estamineen...voor 1822, Gend, G.de Busscher en zoon, Kalandenberg N°18
- (4) Algemeenen Koophandels-almanak of Wegwyzer des Stad Gend, 1834, Te Gent, by Snoeck-Ducaju en zoon, Veldstraat N° 10
M. van Wesemael

ANTWOORD op Vraag nr. 22 van Chr. Vandenbussche

- door Drs. W.P. Dezutter

Prof. E.J. Dijksterhuis en Prof. R.J. Forbes schenken in hun werk "Overwinning door Gehoorzaamheid. Geschiedenis van natuurwetenschap en techniek", Zeist, 1961, dl. II, op p. 120-121 erige aandacht aan de betekenis van de Gentse hoogleraar Adolphe QUETELET (1769-1874).

Quetelet maakte zich vooral verdienstelijk door zijn astronomische waarnemingen. Een dieper inzicht in het verschijnsel van periodieke meteorzwermen werd o.m. verkregen door de in augustus 1836 door Quetelet vastgestelde Perseidenzwerm.

In het "Museum voor de geschiedenis van de wetenschappen" te GENT kan men over deze figuur meer vernemen.

De directeur-diensthoofd van het museum, Prof. ir. J.B. Quintijn, doceert aan de R.U.G. onder meer de cursus "De ontwikkeling van de natuurwetenschappen sedert de XIXe eeuw".

De stad Gent eerde deze geleerde door een straat naar hem te noemen. De Prof. Queteletstraat loopt van de Tolhuislaan tot de Burgm. Van Crombruggestraat.